

Warszawa, 09-02-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.543.249.2021.MŻ

**Pan
Marcin Kierwiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze!

Uprzejmie dziękuję za udzielenie odpowiedzi¹ na moje wystąpienie z dnia 18 grudnia 2023 r. dotyczące aktualnych uregulowań prawnych umożliwiających zwracanie cudzoziemców do linii granicy państwowej po jej przekroczeniu wbrew przepisom obowiązującego prawa. Dziękuję przede wszystkim za to, że Pan Minister dostrzega wagę podniesionych przeze mnie problemów i w podległym Panu Ministrowi resorcie planowane jest przygotowanie działań legislacyjnych i organizacyjnych odnoszących się do wskazanych kwestii, z uwzględnieniem konieczności zapewnienia cudzoziemcom realizacji ich podstawowych praw.

Muszę natomiast ustosunkować się do informacji dotyczącej planu wprowadzenia zmian w omawianym obszarze. Jak zrozumiałem, planowana jest nowelizacja rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20

¹ Pismo Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 stycznia 2024 r., znak pisma: BMP.0790.1.10.2023.KSz.

sierpnia 2021 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych².

Pragnę w związku z tym podkreślić, że jednym z podstawowych założeń demokratycznego państwa prawnego jest to, że **wolności i prawa człowieka mogą podlegać ograniczeniom pod warunkiem, że podstawą prawną tych ograniczeń jest ustawa, a nie akt niższego rzędu** (zob. w szczególności art. 31 ust. 3 Konstytucji). Wynika to z faktu, że regulowanie statusu jednostki powinno być przedmiotem debaty parlamentarnej, zakładającej również partycypację instytucji społeczeństwa obywatelskiego, a więc nie powinno być pozostawione wyłącznie w gestii władzy wykonawczej.

Ponadto, co jednoznacznie wynika z orzecznictwa sądów administracyjnych, treść regulowana w § 3 ust. 2b rozporządzenia **wykracza poza upoważnienie zawarte ustawie**, tj. w art. 16 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej³, a w konsekwencji narusza art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Innymi słowy, ustawa zawierająca delegację do wydania rozporządzenia nie upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji do uregulowania kwestii zawrócenia do granicy w rozporządzeniu. Oznacza to, że **niezależnie od tego, jaki kształt przyjmie procedura zawrócenia do granicy, regulowanie tej kwestii rozporządzeniem – a nie ustawą – jest z konstytucyjnego punktu widzenia niedopuszczalne**.

W konsekwencji stosowanie ww. przepisu rozporządzenia narusza normy zawarte w aktach hierarchicznie wyższych, tj. w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP⁴ i w ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁵, w których uregulowane zostały kwestie związane m.in. z

² Dz.U. poz. 1536.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 295.

⁴ Dz.U. 2023 poz. 1504.

⁵ Dz.U. z 2023 r. poz. 519.

zatrzymaniem cudzoziemców, dostępem do procedur azylowych oraz wydaleniem z terytorium RP.⁶

Uwzględniając powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁷, ponownie zwracam się do Pana Ministra o **uchylenie § 3 ust. 2a i 2b rozporządzenia** Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych.

Jednocześnie uprzejmie proszę o zainicjowanie zmian legislacyjnych określających sposób postępowania z cudzoziemcami przekraczającymi granicę państwową w sposób nieuregulowany, w tym trybu ich wydalania z terytorium RP, **na drodze ustawowej i z poszanowaniem praw i wolności wyrażonych w Konstytucji RP i wiążących Polskę umowach międzynarodowych**. W tym kontekście zwracam w szczególności uwagę na obecne brzmienie **art. 303b ustawy** z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, którego treść wymaga debaty oraz zmiany, co wielokrotnie sygnalizowałem w moich wystąpieniach generalnych.

W odniesieniu do kwestii zmniejszenia minimalnej powierzchni przypadającej na jedną osobę umieszczoną w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, będę wdzięczny za przedstawienie w późniejszym czasie informacji na temat wyników analizy prowadzonej w zakresie warunków panujących w strzeżonych ośrodkach. Dostrzegam stopniową poprawę warunków, w jakich przebywają cudzoziemcy umieszczeni w detencji administracyjnej. Warto mieć jednak na uwadze, iż poza staraniami organów władzy publicznej i Straży Granicznej, wpływ na aktualną sytuację w strzeżonych ośrodkach ma znacznie niższy poziom ich zaludnienia, w stosunku do obserwowanego w początkach kryzysu na polsko-białoruskiej granicy.

Pozwolę sobie w związku z tym przypomnieć, iż obowiązujący aktualnie § 11 ust. 1a regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie dla cudzoziemców, stanowiącego załącznik do rozporządzenia

⁶ Zob. też wyrok WSA w Białymstoku z 15 września 2022 r. (Sygn. akt II SA/Bk 492/22) uwzględnił skargi na czynność Komendanta Placówki Straży Granicznej w Michałowie polegającą na zawróceniu cudzoziemców do linii granicy państwowej na podstawie przepisów omawianego rozporządzenia.

⁷ Dz.U. z 2023 poz. 1058.

Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców⁸, umożliwiającą czasowe zmniejszenie powierzchni przypadającej na jednego cudzoziemca umieszczonego w strzeżonym ośrodku do 2 m², jest **niezgodny z międzynarodowymi standardami ochrony praw osób w detencji**, stąd też jego stosowanie może zostać uznane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka jako **naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka**⁹ (zakaz nieludzkiego traktowania). Obowiązanie powyższego przepisu oznacza, że polskie prawo dopuszcza, aby warunki panujące w ośrodkach strzeżonych dla uchodźców były gorsze od warunków, jakie panują w zakładach karnych i aresztach śledczych.

W związku z powyższym zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionej przeze mnie argumentacji.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

⁸ Dz.U. z 2023 r. poz. 719.

⁹ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 13 lipca 2019 r. w sprawie Sh.D. i inni przeciwko Grecji, Austrii, Chorwacji, Węgrom, Północnej Macedonii, Serbii i Słowenii, skarga nr 14165/1613.